
Řád, emoce, pokrok: Vývoj estetického oceňování krajiny

Metodika

Obsah

Didaktické a metodické principy	2
Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP	4
Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele).....	5
Doporučený průběh vyučovací hodiny	6
Klíče k aktivitám.....	9

Tento výstup lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons [BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/). Uvedené se nevztahuje na díla nebo jiné předměty ochrany (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou ve výstupu užity zejména na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv, jak je uvedeno u konkrétního jednotlivého předmětu ochrany.

Didaktické a metodické principy

Odkaz na materiál: <https://digikult.phil.muni.cz/wp-content/DVZ/krasa/krasa.html>

Cílem materiálu je objasnit a na příkladech ukázat změny v estetické recepci krajiny v novověku, od dob baroka až po 20. století. DVZ se přitom zaměřuje nejen na krajinu samotnou, ale také na reflexi krajiny v dobovém výtvarném a literárním umění. V rámci DVZ se tak žáci seznámí s různorodými přístupy k této reflexi, ať už jde o barokní krajinomalby, lyrickou poezii, díla socialistického realismu nebo experimentální díla futuristů.

Klíčové otázky:

1. Jak se měnilo vnímání estetických hodnot krajiny v průběhu času od 17. století až dodnes? Jak se do tohoto vnímání promítly dobové historické a společenské souvislosti?
2. Jak se měnila reflexe krajiny v umění? Můžeme vypozařovat nějaké společné tendence?

Edukační cíl/e:

1. Žák dokáže popsat klíčové změny v estetické percepci krajiny, vyjmenovat základní rysy, klíčové osobnosti zabývající se reflexí krajiny v literatuře a malířství. (zapamatování si)
2. Žák je schopen vysvětlit, jak se dobové souvislosti projeví v estetické recepci krajiny. (pochopení)
3. Žák zvládne na základě dostupných informací vytvořit digitální artefakt za využití informačních technologií. (aplikace, tvorba)
4. Žák je schopen porovnat díla a identifikovat klíčové rozdíly v zobrazení krajiny u jednotlivých stylů/autorů. (analýza)
5. Žák je schopen na základě nových informací vytvořit vlastní interpretaci současného přístupu ke krajině. (syntéza)

Výstupy z interakce s DVZ:

1. Znalostní rovina: Znalost základních principů estetické percepce krajiny v novověku, povědomí o významných zástupcích daných uměleckých směrů.
2. Dovednostní rovina: Schopnost interpretovat a hodnotit vliv historických a společenských změn na percepci krajiny, schopnost komparace uměleckých děl a jejich interpretace, schopnost vyhledat na internetu potřebné zdroje a vytvořit digitální artefakt v souladu s požadavky.
3. Hodnotová rovina: Schopnost uvědomit si způsoby ovlivňování krajiny člověkem a jejich dopad na životní prostředí.

Klíčové kompetence, které jsou v DVZ rozvíjeny:

- o Kompetence k učení:
  - kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi
- o Kompetence k řešení problémů:
  - uplatňuje při řešení problémů vhodné metody a dříve získané vědomosti a dovednosti, kromě analytického a kritického myšlení využívá i myšlení tvořivé s použitím představivosti a intuice
  - kriticky interpretuje získané poznatky a zjištění a ověřuje je, pro své tvrzení nachází argumenty a důkazy, formuluje a obhajuje podložené závěry
- o Kompetence komunikativní:

- s ohledem na situaci a účastníky komunikace efektivně využívá dostupné prostředky komunikace, verbální i neverbální, včetně symbolických a grafických vyjádření informací různého typu
- používá s porozuměním odborný jazyk a symbolická a grafická vyjádření informací různého typu
- efektivně využívá moderní informační technologie
- prezentuje vhodným způsobem svou práci i sám sebe před známým i neznámým publikem

Použité vzdělávací paradigma a edukační metody/přístupy/aktivizační prvky:

- o Konstruktivistické metody aktivního učení
- o Analyticko-syntetická práce s dobovými materiály a s digitalizovaným kulturním dědictvím
- o Komparace, vyvozování, vyhodnocování

Předchozí znalosti, (digitální) dovednosti a zkušenosti učitele: Schopnost pracovat s reprodukcemi výtvarných děl, schopnost vést kritickou diskusi, znalost uměleckých směrů (baroko, romantismus, realismus, avantgarda, socialistický realismus).

Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP

- **Český jazyk a literatura:**
  - o Literární komunikace: vystihne podstatné rysy základních period vývoje české i světové literatury, významných uměleckých směrů, uvede jejich představitele a charakterizuje a interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení.
- **Občanský a společenskovední základ:**
  - o Člověk jako jedinec: vyloží, jak člověk vnímá, prožívá a poznává skutečnost, sebe i druhé lidi, co může jeho vnímání a poznávání ovlivňovat.
- **Výtvarný obor:**
  - o Obrazové znakové systémy: v konkrétních příkladech vizuálně obrazných vyjádření vlastní i umělecké tvorby identifikuje pro ně charakteristické prostředky; na příkladech vizuálně obrazných vyjádření uvede, rozliší a porovná osobní a společenské zdroje tvorby, identifikuje je při vlastní tvorbě; na příkladech uvede vliv společenských kontextů a jejich proměn na interpretaci obsahu vizuálně obrazného vyjádření a jeho účinku v procesu komunikace.
  - o Znakové systémy výtvarného umění: na konkrétních příkladech vysvětlí, jak umělecká vizuálně obrazná vyjádření působí v rovině smyslové, subjektivní i sociální a jaký vliv má toto působení na utváření postojů a hodnot; rozlišuje umělecké slohy a umělecké směry (s důrazem na umění od konce 19. století do současnosti), z hlediska podstatných proměn vidění a stavby uměleckých děl a dalších vizuálně obrazných vyjádření; na příkladech uvádí příčiny vzniku a proměn uměleckých směrů a objasní širší společenské a filozofické okolnosti vzniku uměleckých děl.
- **Informatika a informační a komunikační technologie:**
  - o Zdroje a vyhledávání informací, komunikace: využívá nabídku informačních a vzdělávacích portálů, encyklopedií, knihoven, databází a výukových programů.
  - o Zpracování a prezentace informací: žák zpracovává a prezentuje výsledky své práce s využitím pokročilých funkcí aplikačního softwaru, multimediálních technologií a internetu.

Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele)

Vybrané zdroje k tématu jsou dostupné v [digitální sbírce](#) vytvořené knihovnicí Moravské zemské knihovny. Při výběru dokumentů byly uplatněny odborné kurátorské postupy.

Další doporučené informační zdroje:

[Barokní srdce Evropy](#) – obrazově výpravný seriál České televize o barokní krajině a památkách. Součástí je i poznávačka a mapa navštívených míst. Z hlediska estetiky krajiny je zajímavý zejména díl 8: Zahrady a komponované krajiny.

[Estetika přírody: k historii estetického oceňování krajiny](#) – kniha Karla Stibrála je patrně nejkomplexnější českou publikací na téma estetiky krajiny. Kniha sleduje proměny estetického ocenění krajiny v evropské kultuře od antiky až po současnost.

[Příroda vs. Industriál: vytváření prostoru v literatuře a výtvarném umění](#) – kniha Jana Malury a Martina Tomáška zkoumá vývoj estetického oceňování průmyslové krajiny a její reflexi ve výtvarném a literárním umění.

Doporučený průběh vyučovací hodiny

Časová dotace: 90 minut

Cílová skupina: žáci vyšších ročníků osmiletého a šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročníku čtyřletého gymnázia; materiál je vhodný i pro dyslektiky

Počet žáků: limitován počtem počítačů, tabletů nebo dalších zařízení pro žáky

Využité vzdělávací technologie: vlastní počítač nebo mobilní zařízení (tablet, mobilní telefon) s připojením na internet, sluchátka

Výstupy žáka z interakce s DVZ: diskuse, výsledky vyhledávání na internetu nebo v online galerii

Evaluační prvky použité učitelem: analýza výstupů skupinové aktivity

Další možné didaktické pomůcky, materiál: nejsou potřeba

Předchozí znalosti, dovednosti a zkušenosti žáků: Očekává se základní povědomí o uměleckých stylech (baroko, romantismus, realismus, avantgarda).

Didaktická úskalí/limity: Materiál pracuje s vizuálními materiály, je proto nevhodný pro nevidomé a slabozraké žáky bez asistence. Materiál obsahuje také audionahrávky (audioprůvodce, nahrávky literárních ukázek). Surdopedičtí žáci mají k dispozici transkripce všech textů. Materiál je vhodný pro dyslektiky.

Příprava učitele na hodinu: Předpokladem pro úspěšný průběh výuky je to, aby před zahájením vyučovací hodiny byly připraveny vzdělávací technologie v aktivním stavu a aby byly zajištěny všechny technické podmínky pro práci žáků s DVZ. Pokud žáci využívají své mobilní telefony nebo tablety, je žádoucí předem je požádat, aby si na vyučovací hodinu svá zařízení aktivovali a připravili si sluchátka pro poslech audio nahrávek. Učitel by se také měl seznámit s materiálem a připravit si otázky k diskusi.

Popis rozhraní:

The screenshot displays a digital learning environment with several components:

- Text Panel (Top Left):** Contains a paragraph of text in Czech, likely a literary excerpt, with a play button icon indicating an audio recording.
- Table of Contents (Bottom Left):** A structured list of sections and their durations:

Číslo	Název	Trvání
1	Úvod	1:00
2	Časová osa	2:00
3	Barokní umění	3:00
4	18. století	4:00
5	19. století	5:00
6	20. století	6:00
7	21. století	7:00
8	22. století	8:00
9	23. století	9:00
10	24. století	10:00
11	25. století	11:00
12	26. století	12:00
13	27. století	13:00
14	28. století	14:00
15	29. století	15:00
- Image Panel (Right):** Displays a landscape painting titled "Divoká krajina – řešení 9" (Wild landscape – solution 9). The painting shows a dramatic, rocky landscape with a small figure in the foreground. A "Zpět na rozcestník" (Back to overview) button is located at the bottom left of the image.
- Navigation Elements:** A central navigation bar includes a play button labeled "Audio průvodce" (Audio guide) and a list icon.

Doporučený průběh vyučovací hodiny:

Úvod	Učitel uvede téma v souladu se zasazením do učebního plánu. Může tak navázat např. na témata uměleckých slohů a stylů (český jazyk a literatura, výtvarný obor), vztahu jedince k prostředí (umělecký a společenskovední základ) apod. Poté nasdílí žákům link na DVZ.	5 minut
Samostatná práce s DVZ	<p>Zadání učitele: Samostatně nebo ve dvojicích si projděte materiál. V materiálu se nacházejí různé úkoly, jejichž splnění není povinné, ale je doporučeno, jelikož vám pomůže ověřit si pochopení látky. Plnění úkolů nebude hodnoceno. Na průchod DVZ máte 30 minut.</p> <p>Práce žáků: Žáci samostatně nebo ve dvojicích procházejí DVZ.</p>	30 minut
Skupinová práce	<p>Zadání učitele: Společně jsme prošli základní změny v estetickém vnímání krajiny v novověku. Vytvořte skupiny po 4-6 členech a společně se zamyslete nad následujícími otázkami:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co pro nás teď, v 21. století, znamená příroda? S jakými hodnotami se pojí? 2. Jaké rysy má krajina, kterou v současné době můžeme označit za krásnou? Liší se tato krajina od těch představených ve výstavě? Jak? 3. Jaké jsou příčiny vzniku tohoto nového úhlu pohledu? Dokážete ho spojit se společenskými a hospodářskými změnami? <p>Na základě diskuse vymyslete název posledního oddílu galerie (řád – emoce – pokrok – ?) a své rozhodnutí zdůvodněte. Dále vyhledejte na internetu min. jeden obraz či fotografii znázorňující „krásnou“ krajinu. Na práci máte 30 minut.</p> <p>Práce žáků: Žáci pracují ve skupinách. Výstupem je jeden pojem a min. jeden obraz či fotografie. Žáci by měli být připraveni své stanovisko obhájit.</p> <p>Alternativa: V závislosti na předmětu, v rámci něhož je DVZ uplatňován, je možné podobu skupinové práce přizpůsobit:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Žáci zpracují umělecký text popisující „krásnou“ krajinu z pohledu současného člověka. (český jazyk a literatura) o Žáci společnými silami vytvoří koláž obrazů, fotografií, textů a jiných médií za využití některého z online nástrojů (Padlet, Jamboard apod.). (informatika a ICT) o Žáci vytvoří vlastní umělecké dílo, které podle nich znázorňuje současnou „krásnou“ krajinu. (výtvarný obor) o Žáci si prohlédnou některou z virtuálních galerií současného umění (např. Národní galerie Praha, Moravská galerie, Czech Nature Photo, Contemporary Art Gallery Online, The Museum of Modern Art apod.) a vyberou jedno umělecké dílo, které podle nich nejlépe vystihuje současnou představu o „krásné“ krajině. Svůj výběr zdůvodní. (výtvarný obor, informatika a ICT)	30 minut

---

-
- o Žáci se zamyslí nad tím, čím se oni sami obklopují (např. zařízení pokoje, umění, dekorace) a pokusí se vysvětlit, na základě čeho si tyto předměty vybírají. (psychologie)

Prezentace výstupů	Zadání učitele: Každá skupina nyní odprezentuje výstupy své práce. Práce žáků: Jednotlivé skupiny postupně prezentují výsledky, ke kterým dospěly. Učitel průběžně zapisuje jednotlivé pojmy na tabuli.	15 minut
Reflexe	Hodina je uzavřena krátkou řízenou diskusí, při níž společně s žáky shrne výsledky skupinové práce a společně s nimi se znovu pokusí zodpovědět otázky zadané výše.	10 minut

---

Alternativa 1: Žáci si mohou DVZ projít sami před hodinou (doma), hodina pak může být věnována skupinové tvorbě výstupů a/nebo navazujícímu výkladu v souladu s učebním plánem.

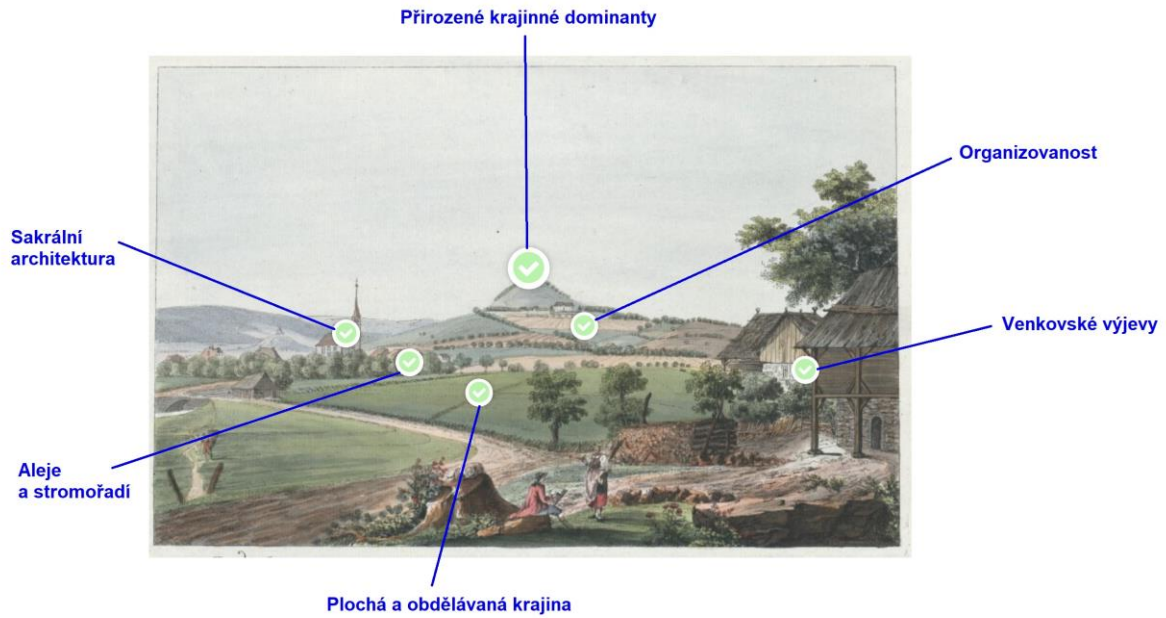
Alternativa 2: V případě časové dotace 45 minut je možné třídu rozdělit na třetiny a každé zadat k průchodu pouze jednu část materiálu (Řád, Emoce, Pokrok). Skupiny je poté vhodné sestavit tak, aby v každé z nich byla každá část zastoupena minimálně jednou. Od žáků se pak očekává, že si před zahájením skupinové práce své poznatky vzájemně nasdílí. Časové dotace jednotlivých částí hodiny je pak třeba vhodně upravit.

Klíče k aktivitám

Úkol 1: Kulturní krajina

Řešení:

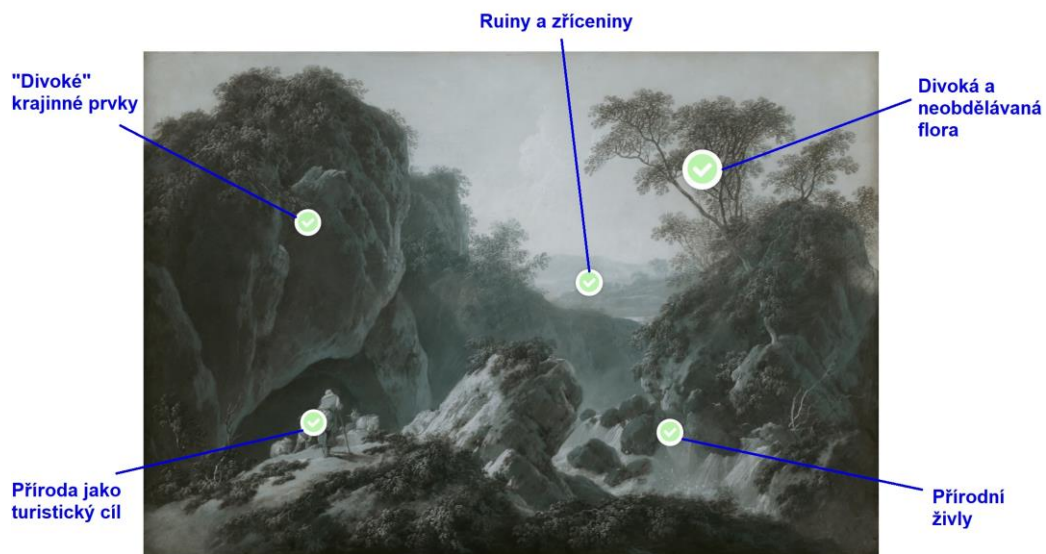

Úkol 2: Zahradní architektura

Řešení: kašna, altánek, alej, záhony, bosket, topiary, kaplička.

Úkol 3: Divoká krajina

Řešení:

Úkol 4: Přírodní lyrika

Řešení: Obraz č. 2 (GUDE, Hans. *Tessefossen I Vågå I Middagsbelysning* [olejomalba, 1848]. Soukromá sbírka.

Vysvětlení: U obrazu č. 1 není krajina pustá („Dol hluboký a pustý...“), u obrazu č. 3 neprotéká dolem řeka („... a bílá rozzuřená bystřice jak lesklá zmije dolem letěla...“), u obrazu č. 4 není voda divoká („... a třísnila svou vodou balvany, jež zdržovaly divý její běh.“). Pouze obraz č. 2 obsahuje všechny prvky zmíněné v básni (pustá krajina, strmé skály, les, divoká řeka).

Úkol 5: Avantgarda a socialistický realismus

Řešení:

1. CÉZANNE, Paul. *Factories Near Mont de Cengle* [olejomalba, 1870]. 41 x 55 cm. Soukromá sbírka.
2. GOGH, Vincent van. *Factories at Asnieres, Seen from the Quai de Clichy* [olejomalba, 1887]. 53.9 x 72.5 cm.
3. LUCE, Maximilien. *Large Industrial City* [olejomalba, 1899]. Honolulu: Honolulu Museum of Art.
4. KUBIŠTA, Bohumil. *Vršovice* [olejomalba, 1909]. 61.5 x 81.5 cm. Soukromá sbírka.
5. KANDINSKIJ, Vasilij. *Landscape with Factory Chimneys* [olejomalba, 1910]. New York: Solomon R. Guggenheim Museum.
6. ČAPEK, Josef. *Továrna* [1912].
7. SEVERINI, Gino. *Suburban Train Arriving in Paris* [olejomalba, 1915]. 88.6 x 115.6 cm. Londýn: Tate Modern.
8. BARAN, Otakar. *Vitkovice* [olejomalba, 1950?]. Praha: Nadační fond Eleutheria.

Úkol 6: Oslava technického pokroku

Řešení: Stavba vodovodu